

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพปัจจุบันการดำเนินชีวิตของบุคคล ในสังคมทุกวันนี้ เต็มไปด้วยความรีบเร่งรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และสังคมชุมชนเต็มไปด้วยปัญหา ข้อขัดแย้งและความยุ่งยากต่าง ๆ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสังคม บุคคลจึงต้อง พยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ ๆ ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าและความสับสนวุ่นวาย เพื่อให้การดำเนินชีวิตของตนเอง ในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ แต่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไป อย่างรวดเร็วทำให้บุคคลไม่สามารถตอบสนองทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเองต้องการได้ ด้วย เหตุนี้ความรู้สึกขัดแย้งผิดหวัง สับสนและวุ่นวาย จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และ ความรู้สึกต่าง ๆ ที่กีดกันอยู่ในจิตใจนี้ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข ดังนั้นบุคคลจึงจำเป็นต้องรู้จักปรับตัว เพื่อบรรเทาความรู้สึกกับข้อใจของตนเอง เพื่อที่ จะช่วยรักษาคุณภาพแห่งชีวิตให้ได้ จึงกล่าวได้ว่าความสามารถในการปรับตัวมีความ สำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2533) กล่าวว่า สำหรับความยุ่งยากในการปรับตัวเกิดได้ ทุกขณะและทุกวัย แต่วัยเด็กประถมศึกษาตอนปลาย จะเป็นวัยที่ประสบปัญหามากเช่น เดียวกับวัยรุ่นเพราะวัยเด็กประถมศึกษาตอนปลายเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม และรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากเป็นช่วงชีวิตที่ปรับตัวยาก และมีปัญหามากเช่นเดียวกับวัยอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะวัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อจากความ เป็นเด็กเป็นวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ วัยเด็กประถมศึกษาตอนปลาย จึงแสวงหาความมั่นใจจากเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันเพราะบุคคลต้องมีความเกี่ยวข้อง สัมพันธ์กันไม่มีใครสามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่นการมี

ความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการมีชีวิตทั้งในทางส่วนตัวและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอิริคสันที่พบว่าวัยเด็กประถมศึกษาตอนปลายสนใจปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ทั้งนี้เพราะว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรม ทักษะ และค่านิยมของเด็ก ประถมศึกษาตอนปลายเป็นอย่างมาก

เด็กวัยประถมศึกษาตอนปลายที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ ได้จะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเวลาที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มจะใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อน และเริ่มเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือ รู้จักให้และรับ เด็กจะใช้เวลากับเพื่อนร่วมวัยมากขึ้น เพื่อนร่วมวัยเป็นตัวแทนทางสังคม (Socialization Agent) ที่สำคัญเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ จากเพื่อน เพื่อนเป็นผู้ที่ให้แรงเสริมขณะเดียวกันจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมให้คำติชม ฉะนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงสำคัญมากในการปรับตัวของเด็กซึ่งมีนักเรียนจำนวนมากที่มีปัญหาในการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ไม่ทราบว่าประพฤติดีปฏิบัติตนกับเพื่อนอย่างไรจึงจะเหมาะสม

จากการวิจัยและสัมภาษณ์ครูแนะแนวในโรงเรียนต่าง ๆ ของวัชร ทรัพย์มีและคณะ (2530) พบว่ามีนักเรียนประถมศึกษาและมัธยมจำนวนมากที่มีลักษณะพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสัมพันธภาพ เช่น ขอรังแกเพื่อน เห็นแก่ตัว เอาเปรียบเพื่อน ชอบพูดจาประชดประชันโอ้อวด คู่มั่นเหยียดหยามผู้อื่น แสดงกริยาไม่สุภาพต่อผู้ใหญ่ ทะเลาะวิวาทกับพี่น้องอยู่เสมอ เอาแต่ใจตัวเอง ขี้ฉ้อฉล ขี้ฉ้อ ขี้แกล้ง แยกตัวจากกลุ่มเพื่อน

ส่วนสาเหตุแห่งปัญหาด้านสัมพันธภาพมีหลายประการ เป็นต้นว่าสาเหตุเกี่ยวกับสภาพจิตใจ โดยมีปมด้อย หรือความไม่สบายใจในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ ครอบครัแตกแยก เศรษฐกิจไม่ดี ผลการเรียนไม่ดี มีความประพฤตินอกคืดที่สังคมไม่ยอมรับ บิดามารดาคอยการศึกษา รูปร่างหน้าตาไม่ดี สาเหตุแห่งการอบรมเลี้ยงดูจนเกิดนิสัยและพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวกับเพื่อน เช่น เอาแต่ใจตัวเองชอบข่มขู่ผู้อื่น หนีสังคม สาเหตุจากการที่มีประสบการณ์ที่ไม่ดีในการสังคมกับเพื่อน เช่น ถูกเพื่อนรังแก เพื่อนแสดงท่าทีรังเกียจ หรือบางคนไม่รู้วิธีที่เหมาะสมในการปรับตัวกับเพื่อน

ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการ นวลศิริ เปาโรหิตย์และคณะ (2520) กล่าวว่าเด็กจะมีความสุขถ้าได้รับการยอมรับจากบุคคลแวดล้อม จะรู้สึกอบอุ่นใจว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน ของโรงเรียน ของครอบครัว ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีกำลังใจที่จะส่งเสริมสัมพันธภาพต่อไป แต่ในทางตรงกันข้ามเด็กจะขาดความสุข ถ้าถูกทอดทิ้งไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยเฉพาะจากเพื่อนรุ่นเดียวกัน ซึ่งจะเกิดอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นต่อการปรับตัวทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาจะเห็นว่าโรงเรียนควรปลูกฝังเรื่องการมี สัมพันธภาพที่ดีให้กับนักเรียน เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายเป็นวัยที่อยู่ในระยะที่ควรปลูกฝังทักษะด้านการมีสัมพันธภาพกับเพื่อนเพราะกลุ่มเพื่อนเริ่มมีอิทธิพลต่อเด็ก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะปลูกฝังและเสริมสร้างการมีสัมพันธภาพที่ดี ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยเลือกใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเป็นสื่อในการปลูกฝังและสร้างเสริมการมีสัมพันธภาพกับเพื่อน เพื่อให้เด็กเกิดทักษะ และสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ เด็บโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวกลุ่ม ที่มีต่อการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

1.3 สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยชุดกิจกรรมแนะแนวกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนสูงขึ้น

1.4 ข้อจำกัดการวิจัย

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 69 คน

1.4.2 กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 15 คน ซึ่งได้จากคะแนนแบบประเมินความสามารถการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนมาเรียงลำดับจากน้อยไปมากและสมัครใจเข้ารับการทดลอง

1.4.3 ระยะเวลาทดลอง ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ตั้งแต่วันที่ 25 มิถุนายน 2539 ถึงวันที่ 10 กรกฎาคม 2539

1.4.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.4.4.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ ชุดกิจกรรมแนะแนวกลุ่ม

1.4.4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้ดำเนินการวิจัยเป็นผู้ดำเนินการทดลองตามแบบแผน การทดลองที่วางไว้ด้วยตนเองโดยกำหนดข้อตกลงในการทดลองดังนี้

1.5.1 ในการทดลองแต่ละครั้งจะต้องมีนักเรียนเข้ากลุ่มไม่น้อยกว่า 13 คน จากจำนวนทั้งหมด 15 คน

1.5.2 ตลอดจนการทดลองนักเรียนแต่ละคนต้องเข้ากลุ่มอย่างน้อย 10 ครั้ง จากการจัดกิจกรรมทั้งหมด 12 ครั้ง และจะขาดติดต่อกันสองครั้งไม่ได้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 ชุดกิจกรรมแนะแนวกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึงแผนการสอนหรือโปรแกรมการสอนสำหรับใช้สอนในวิชากิจกรรมแนะแนวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.6.2 การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนมีการแสดงออกของพฤติกรรมที่พึงประสงค์กับเพื่อน ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน สามารถวัดได้โดยการใช้แบบประเมินความสามารถการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

1.6.3 กลุ่ม ในที่นี้หมายถึง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ซึ่งเข้าร่วมเรียนรู้และฝึกฝนในชุดกิจกรรมแนะแนวการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้นักจิตวิทยา ครูผู้สอน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในการที่จะนำชุดกิจกรรมแนะแนวไปใช้เพื่อฝึกฝนและพัฒนานักเรียนให้มีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น ทำให้เป็นที่รักใคร่ยอมรับจากเพื่อนและบุคคลอื่น

1.7.2 เป็นแนวทางในการจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรที่ต้องทำงานในวิชาชีพที่ให้บริการผู้อื่น และเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เพื่อบุคคลเหล่านี้จะใช้ความรู้ไปพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่มีแนวโน้มจะมีการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนที่ไม่เหมาะสม เช่น เด็กและเยาวชนในสถานสงเคราะห์ เด็กกำพร้าในสถานรับเลี้ยงเด็ก เด็กในระดับมัธยมศึกษา

1.7.3 ได้ชุดกิจกรรมแนะแนวการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนในคาบกิจกรรมแนะแนวหรือนำไปบูรณาการสอนในคาบวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย